

KAPITOLA PRVNÍ

O různých formách vlád a o různých způsobech, jimiž se moc získává

Všechny státy a vlády, jimž lidé byli a jsou poddáni, jsou buď knížectví, nebo republiky. Knižectví pak jsou buď dědičná, kde určitý rod vládne velmi dlouho, nebo nově nabytá. Z nich pak některá jsou celá nová, jako například Milán za vlády Franceska Sforzy², anebo bývají připojena k dědičným, jako například Neapolské království spravuje španělský král³. Takto získaná území jsou přivyklá žít buď pod vládou jiného pána, anebo dosud žila svobodně. Získávají se buď s pomocí cizích zbraní, nebo jen vlastní silou⁴, řízením štěstěny či vynalézavostí.

KAPITOLA DRUHÁ

O dědičných knížectvích

O republikách zde nebudu přemýšlet, neboť jsem o nich psal obšírně už jinde⁵. Omezím se jen na knížectví a podle vlastní osnovy budu uvažovat o tom, jak je spravovat a udržet si v nich vládu.

Soudím, že tyto dědičné státy, přivyklé na vlastní dynastie, se spravují daleko snadněji než území nově dobytá. Stačí nenarušovat staré pořádky, zachovávané v zemi po generace, a jednat pružně podle okolností. Vládce, třeba i jen průměrně nadaný, se dokáže za této situace udržet celkem snadno u moci, pokud ho ovšem nezbaví trůnu nějaká zcela mimořádná a nezadržitelná síla. Ale i v takovém případě se po čase opět k vládě vracívá, jakmile vetřelce postihne nepředvídaná komplikace.

U nás v Itálii je příkladem pro mé tvrzení vévoda ferrarský⁶, který si úspěšně poradil

jak s útokem Benátek v roce 1484, tak s papežem Juliem⁷ v roce 1510. Jeho rod panoval ve Ferrare odnepaměti. Dědičný panovník má totiž méně příčin komukoli z občanů ubližovat, proto bývá i více milován, pokud ovšem proti sobě nevzbudí zášť a nenávisť zcela mimořádnou špatností nebo neřestným životem. Ctnostnému knížeti jsou lidé většinou nakloněni, a to i v tom případě, kdy se k moci nedostal právem dědičným, protože čím déle vládne, tím víc pohasínají vzpomínky na počátky jeho panování, jež se bez křivd nikdy neobejdou, a tak pomíjejí i příčiny ke vzpouře. Jen převrat plodí další převrat.